

## نەگەری ھەموار کردنی دەستوری عێراق لە سەر حسابی کورد



عەبدول قەرەگۆلی

[abdull\\_qeregoli@yahoo.se](mailto:abdull_qeregoli@yahoo.se)

ھەر لە دواى كۆتای ھاتنى جھنگى جیھانى یەكەم و ھەلۆھشاندنەوھى دەستەلاتى خەلافەتى عوسمانى لە ناوچەكەدا، سەرکەوتوانى بەرھى جھنگ بریاری داباش کردنى ناوچەكەیاندا، چەندین دەولەتى نوێ دروست کرا، ھەرچەندە کۆمەلگای گەلان لە پەیمانى (سیفەر) برگەى (65/64/63) دا ماف بە کورد دەدات کە کورد یش وەك گەلانى تری ناوچەكە مافی ئەوھیان ھەبە کە لەو جیگایانەى کە زۆرینەى نەتەوھى کورد تییدا دەژی دەولەتى سەر بەخۆى کوردی دروست بکەن، بەلام بەداخەوھ کورد نەیتوانى کەلکى لى وەرگریت، ھەتا پەیمان نامەى (لۆزانى) پەشى بەدوادا ھاتوو کوردستان دابەش کرا بەسەر عەرەب و فارس و تورکدا، خەلکى کوردستان لە ھەربەشەى بەشیوھیک لە شیوھکان دەستى بەخەبات و بەرخودان کرد دژ بە داگیرکەرانى، ھەردەم لە خەبات و بەرخوداندا بوھ دژ بە داگیرکەرانى، حکومەتى عێراق یەك لەو داگیرکەرانە بووھ کە ھەردەم بە ئاگر و ئاسن وەلامى داواکارىھەکانى خەلکى کوردستانى داوھتەوھ، رژیمةکانى عێراق ھەركات لە سەرھەتای گرتنە دەستى دەستەلاتیان بوبیت یان ھەستیان بە لاوازی خۆیان و بەھیز بونى شۆرشى کورد کردبیت داواى مفاوھزاتیان کردوھ و کوردیش چوھتە وتووێژ و دانوستانەوھ لە گلیاندا، یەك لە ھەرە خالە ناکۆکەکان نیوان ھەردوو لا کەرکوک و ئەوناوچانە بووھ کە ھەتاوھکو ئیستاش بوھ بە خالیکى ئالوزو کیشمەکیشمى لە سەرە، بەلام سەرچەم وتووێژەکان لە دەستى دەستى زیاتر ھیچ دەرەنجامیکى تری نەبووھ، کۆتایەكەیشى ھەرچارە خەلکى کوردستان بە قوربانیکى زۆرە وھ لى دەرباز بووھ و شۆرشى کوردیش بۆ ماویەك لاواز بووھ ،

لە سەرھەتای سالى (2003) و ھاتنى ھیزی ئەمریکاو ھاوپەیمانەکانى بۆ ناوچەكە و بریاری ئازاد کردنى عێراق چووھ بواری جیبەجیکردنەوھ کورد تاکە نەتەوھ بووھ لە سەنگەرى دژ بە تیرۆر و بەعسدا ھاوشانى ئەمەریکاو ھاوپەیمانان جەنگاوھ و قوربانى زۆریشى لەو پیناوەدا داوھ ، تاکە گەل و ناوچە بوھ پیشوازیان لە ھیزی بیانى کردوھ و وەك ھیزیكى پزگار کەر و فریاد پەست سەیر کراوھ و گۆل باران کراون، لە 2003/4/9 دا رژیمة بەعس کۆتای بەدەستەلاتى (35) سالی ھاتوو ئەو وولاتەى کە بییان دەگوت عێراق سەرلە بەرى ھەلۆھشایەوھ، بەلام سەرانى کورد بەگشتى بەرەو بەغدا بەرى کەوتن بۆ سەر لەنوێ دروست کردنەوھى عێراق، وەك بلیت میلیەتى کورد زۆر خیر و

بئری لەم ولاتە بینییەت و برا عەرەبە کانمان دەستیان لە ئەنفال و قەتلو عامکردنی نەتەوهی کورد  
هەلگرتبیت و ئامادەبن هەموو مافە ڕەواکانمان بە زیاده وه دانی پێدا بنین، نازانم لە بی ئاگایانە  
یان تۆ بلیی ھۆکاری شاراوہ لە پشتی پەردە ھەبن وا ئەوەندە بەخەمی دروست کردنەوهی ولاتیکن لە  
پاشە رۆژدا دەبیتەوه بە دیوہزمە بۆسەر گیانی میلیتەکەمان؟؟.



ئایە پارتی و یەکییتی دۆستایەتی و ھاوپەیمانی لەگەڵ ئەمەریکا و بەریتانیا لەسەر بنچینە  
بارنامەو کاری ھاوبەش دەکەن، یان لەسەر بنچینە سۆزو دۆستایەتی کەسی و بەلینی زارەکی و  
خەیاالی سەر میز؟؟

ئەوهی لە ناو شەقامی کوردیدا گویت لیدەبیت خەلکی گلەیی و گازندەیی زۆریان لە سەرانی کوردە  
چونکہ دەرەنجامەکان بەو ئاراستەدا دەپروات کہ مافەکانی کورد بەر تەسک دەکریتەوه ھەر لە 1-  
سیستەمی فیدرالی، 2- یاسای نەوت، 3- چۆنییتی و بەرھینانی سامان سروشتیەکان و دەستەلات و  
گریبەست لە نیوان حکومەتی مەرکەز و حکومەتی ھەریم، 4- مادە (140) دەستوری ھەمیشەیی، 5-  
ھیزی پێشمەرگە، 6- عێراقی عەرەبی، 7- ھینانەوهی بەعسیە ئەنفال چیکان بۆسەر سەکۆی  
دەستەلات،

بۆیە ھەقە خەلکی کوردستان بەدواداچونیک بکات لە وانەیی کہ بە نوینەرایەتی کورد لە بەغدان و  
لێیان بێرسین، ئایا کوا ئەو ھەموو وەعد و بەلینانەیی پێتان داین لە بۆ راکیشانمان بۆ سەر  
سندوقەکانی دەنگدان؟؟

سەرۆکی ھەریم لەگەڵ چینوو توێژەکانی کوردستاندا زۆرجار ئەوهی دوبارە دەکردەوه کہ ھەر  
گۆرانکاریەک و برگیەک خواستەکانی کورد بخاتە مەترسیەوه ئیمە مافی فیتۆمان ھەیه، بەوهی کہ  
دوو لە سەرسیی سێ پارێزگا دەتوانین ڕەدی بکەینەوه و بەرەنگاری ببینەوه.

چیتان لە نامەکانی سەفیری ئەمریکی و بەریتانی کرد لە پیش ھەلبژاردنەکان سەبارەت بە ئاسی  
کردنەوهی کەرکوک و ناوچەکانی تر؟؟

نامەکانی عەلاوی غازی عەجیل یاور چی بەسەر ھات بۆ جی بەجیکردنی مادە (58)، ئەوەندە  
خۆشبەوہو دڵ خۆشبوون بەونامانە ئەگەر بتان کردایە بەنوشتە و ھەلتان بژەندایە لە ئاو بتان  
خواردایەتەوه بەدنیایەوه ھەرچی دەرد و بەلا لە لەشتاندا بواہ دەری دەپەراند،

(بۆ بینینی دەقی ھەر چوار نامەکہ بەکوردی دەتوانیت لە ئەرشیفی کوردستانی نوێ لاپەرە دوو  
ژمارە (3582) بەرواری (2005/1/28) ببخوینیتەوه)

پهنگبیت بلین له شهنسی ئیمه و کورده خیر له خو نه دیوه که مان عهلاوی و غازی زاومان  
دهرنه چونه وه له ههلبژاردنه کاندای،

له راگه یاندنه کانتانه وه کاستان کردین به وهی که هاوپه یمانی کوردستان به مه رج و پرۆتۆکۆلی  
له گه ل ئیتیلافی شیعه دا مۆر کردوه هه ر دوای یه ک مانگ له دامه زرانندی حکومه تی کاتی ده ست  
ده کریت به جیبه جیکردنی ماده ی (58) که چی کاتی یاسی حکومه تی جه عفه ریش کۆتای هاتوو هه ر  
باسیسی لیه وه نه کرا، بگره له هاتنی جه عفه ری بۆ کوردستان نه نجومه نی شاری که رکوک و دهسته لات  
دارانی کوردی تاوانبارکرد له سستی کاره کانی ماده ی (58) .

له ههلبژاردنه کانی 2005/1/31 دا خه لکتان هاندا به چه ندین دروشمی جۆراوجۆ، وه ک به شداری  
نه کردنت له پرۆسه ی ههلبژاردن، که مه ترخه میه له ئه رکیکی نیشتیمانی و نه ته وایه تی و  
دیینی، دوامه که وه له پرۆی ده نگاندا ، چونکه دهنگی هه ریه ک له ئیمه ، به ردی بناخه ی ژیانیکی  
هاوچه رخه ، دهنگی تۆ زمانی مافه نه ته وایه تیه کانه مان ده کات له عیراق یکی نویدا، چه ندین دروشمی  
تر پیویست ناکات لیڤه دا بینوسمه وه ،

دهره نجامی ههلبژاردنه کان کۆتای هاتوو سه رکرده یه تی سیاسی کورد جاریکیت له گه ل ئیتیلافی شیعه  
هاوپه یمانی نویکرده وه ، بالام ئه م جار ه جه عفه ری گۆردرا به مالکی ، حکومه تی به ناو نیشتیمانی  
پیک هات و مالکی له به رده م په رله مانی عیراقدا به رنامه ی کاری حکومه ته که ی خوینده وه ، به لام  
ئیتستاشی له گه ل بیت که ئه وه زیاتر له سالی ک به سه ر حوکمیدا تیپه ریوه که ده بوایه ئیتستا قۆناغی  
ئاسای کردنه وه ی ئه و جیگایانه که ناکۆکیان له سه ره کۆتای به اتایه هه تا ئیتستا له هه ندیک بریاری  
سه ر کاغه ز زیاتر هه یچ هه نگاویکی پراکتیکی نه تراوه ، که چی بۆ دم کوت کردنی کورد هه تا باس له  
هه نگاوان و جیبه جیکردنی ماده ی (140) نه کات ، لیژنه دروست ده که ن بۆ هه موارکردنی ده ستور و  
گۆرانکاری له ئه و برگانه دا به تایبه تی مافه کانی کورد تییدا هاتوو به تایبه تی  
ماده کانی (140/115/112/111)

پیشینی ده کریت سالی 2007 سالی یه کلایکردنه وه ی هه موو خاله ناکۆکه کانی نیوان کورد و به غدا  
بیت ، بۆیه ده بیت خه لکی کوردستان هه رگیز به وه رازی نه بیت خه بات و قوربانی دانه کانی زیاتر له  
سێ چاره که سه ده به هه د ببری، زۆر به ئاگایه وه له هه ر گۆرانکاری و دواخستنیکی  
ماده ی (140) که تایبه ته به ئاسی کردنه وه ی که رکوک و ناوچه کانی تر رازی نه بیت و له ناوه وه و  
دهره وه ی ولات فشار دروست بکات ده ست به چالاکي مه ده نیانه و سه رده میانه بکات بۆ گوشار خستنه  
سه ر ناوه ندی دهسته لاتی ئه مه ریکا و به غدا ،

ئه گه ر گوێ بۆ داخوازیه کانی نه گیرا ئه وا دوا کارت که کورد به ده ستیه وه بیت ئه ویش لیستی  
هاوپه یمانی کوردستان له حکومه ت و په رله مانی عیراق کاره کانی خو ی هه لپه سیڤیت ....

2007/5/30